

Képzőművészeti szemle

A kiállításoknak veszedelmes versenytársa az a sok aukció, amely ősszel, télen, de főleg karácsony előtt gomba módra szaporodik.

A magyar művészeti életben a műtárgyak elárverezése furcsa jelenség. A licitáló kerít egy mágnást patinás névvel meg egy pár műtárggyal s a grófi darabokat sok száz limlommal felhígítva elaukcionálja. Az ócskások megszerzik az állami márkázást, a postatakarék zálogházi ellenőrzését, amivel az árverésnek hivatalos jelleget is adnak. Az árverés maga komédia. A jó tárgyat felverik a reális értéken túl. Az ócskaságot az első ajánlattevőnek nyakába varrják, ki boldogan viszi haza a „grófi hagyaték“-ból ily módon szerzett bric à brac-t s a kufár, ki a tárgyat eladásra beadta, jót nevet a markába. — Így folyik ez a vagyontemőn is, hol — vajjon kinek a vagyont mentik?

A modern élő művészetnek nincs nagyobb ellensége, mint a nagy reklámmal megrendezett árverések. A kiállítások termeiben valóssággal feltűnést kelt, ha hébe-hóba egy-egy műtárgyon megjelenik a „Megvették“ táblácska. Ezzel szemben az idej aukciók eredménye több százezer pengőre rúg, melynek igen kis százalékaival megelégedett volna az élő magyar művészet. De nemcsak a művészet, hanem a tisztességes műkereskedelem is szenved akomolytalan üzletek miatt. Az aukciók egészségtelen irányban való fejlődését meg kell fékezni.

Az Iparművészeti Iskola felszázados jubiláris kiállítása céljára az Iparművészeti Múzeum nagy csarnokát alakították át. A kiállítás anyaga az iskola egy évi válogatott termése. Az iparművészet minden ága képviselve van s örömmel látjuk azt a szellemet, amely az új irány szolgálatába állította az iskolát. A törekvés nemes. Modernnek akarnak lenni a „sachlich“ túlhajtása nélkül. A mult csak itt-ott üti fel fejét zavarólag. Sajnos, a kiállítás legnagyobb része papíros-tervezés a mappa részére. A tetszetős elgondolás igen sok esetben a manualitás rovására megy.

Az Iparművészeti Iskolából kikerültek rendszerint két csoportra oszthatók. Egy részük, az igazán tehetséges, a „Grand Art“-ra tér át. A kevésbé tehetséges elbukik s a lézengő ritterek számát szaporítja. Az iparművészettől való eltávolodást, illetve elesést mindkét esetben a gyakorlatnélküliség okozza. Pedig az egyikből kiváló iparművész, a másikkól jó műiparos lehetne. Az iparművészet műhely nélkül meddséghez vezet.

A kiállításnak retrospektívnek is kellett volna lennie, amely a ma mellett az ötven éves multat reprezentálta volna.

Egy másik jubiláris kiállításról is be kell számolnunk. A Műcsarnokban 70 éves évfordulóját ünnepli az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat. Ez alkalommal vessünk néhány pillantást a Társulat dicsőséges multjára. 1859 elején a Pesti Műegyletből, valamint a Képcsarnok Egyletből néhány tag kivonult. A forrongásra okot az adott, hogy a vezetést kicsinyesnek, művészi felfogását, amely még a késői biedermeierben élt, maradónak tartották. A szecesszionálást Orlay, Brocky, Telepy, Barabás — az akkori fiatalok — vezették és megalapították a Képzőművészeti Társulatot. Első elnökük Keglevich Béla gróf. 1861-ben a társaságnak száz tagja van, számuk évről-évre gyarapodik. A legnagyobb lendületet Ipolyi Arnold elnöksége alatt éri el, aki nagy szeretettel, ügybuzgalmat visz a társulat életébe. 1910-ben már 7000 tagot számlálnak. Az egy-két szobácska, melyben kiállításaitak

rendezik, szűknek bizonyul. Láng megéptí az Andrassy-úti kis reneszánsz palotát, amely sok időn keresztül meleg fészke a művészetnek. Később a Műcsarnokba kerül a Társulat, hol teljes egészében bontakozik ki a nagy program: igaz művészetet adni, közönséget nevelni.

A fejlődő művészet mesterei a társulaton belül s a fórumon vívták meg nagy csatáikat. Markó Károly, Ligeti Antal, Keleti Gusztáv, Mészöly Géza, Paál László, Mednyánszky László, Szinyei Merse Pál, Ferenczy Károly, Barabás Miklós, Borsós József, Kovács Mihály, Székely Bertalan, Madarász Viktor, Than Mór, Liezen-Mayer Sándor, Roskovits Ignác, — hogy csak a mérföldköveket jegyezzük le — mennyi dicsőség s mily értékes része a 70 év magyar kultúrájának.

Nem akarunk ünneprontók lenni. A jubiláris kiállításon nem kifogásoljuk a túlbő anyagot, csak regisztráljuk, hogy a sok naturalista — selymek, bársonyok, vagy a pamlagen heverő — aktokat el lehetett volna hagyni. A kiállítás valósággal kép- és szoborinfláció. Hétszáz műtárgy.

A nagy meglepetés Karlovsky. Mesterünk a Wenckheim grófok arcképeivel a XVII. század németalföldi portré-festőivel kél versenyre s e két képen önmagát múlta felül. Színezése, rajza, modellálása, valamint a karakter kifejezése egyformán jó. Tehetségben sorakozik mellé Szüle Péter. Jóformán minden képével más és más oldalról mutatkozik be. Egyik munkáján „Lány virággal“ fény és árnyék izgatja. „Visszaemlékezés“ című képén mély érzéseinek ad kifejezést. Minden munkáját komoly, sötét színezés, természetes, keresetlen egyszerűség jellemzi. A lenbachi iskola talán utolsó nagy mestere, László Fülöp, az ecset zsonglőrije, már jobb képekkel is szerepelt a társulat kiállításain. Apponyi portréján még megcsillan virtuozitása, annál rosszabb Rothermere krétás arcú festménye. Benkhard egy régi, napsütéses, nagyfoltos, erőteljes színezésű önarcképével tűnt ki. Az átlagon felüli: Márton Ferenc lehelet finomságú rajza, Kunvald Cesar, Kukán Géza, Éder Gyula, Romek Árpád, Balló Ede, Páris Erzsi, Sándor József, Merész Gyula.

A szobraszok közül Zala György egy kitűnően mintázott feje Shylock mintaképe lehetne. Margó Ede szent szobrai, bár barokkos ízűek, vallásosságtól áthatottak. Orbán Antal Zichy-szoborhoz készült részletei gondos munkák. A maga egyszerűségében megkapó Dankó Sfkba komponált dekoratív reliefje: „A mennyei bíró előtt“. Bory Jenő Prohászka a főpapak legjobb portréja.

Szerettük volna, ha a kiállításon nemcsak a fáradt konzervatívizmus, hanem a modern magyar művészet is szerepelne.

A Nemzeti Szalon kínai képzőművészeti kiállítással kedveskedett publikumának. A Kelet művészete a XVIII. században a rokokó, a XIX. században az impresszionizmus létrejöttéhez nyújtott segédkezet. A közelmúltban az európai művészet sokszor tévedt le újtjáról s a kivezetést a Kelet felé kereste. Ez a kiállítás meggyőzőtt bennünket arról, hogy a modern művészet Kelettel való kacérkodása emere jellegű volt. A publikumot nem érdekelte — minden kitűnő technikája mellett sem — az édeskés keleti impresszionizmus, sem a nekünk érthetetlen kínai romantika... Az európai influenza kevés nyomot hagyott munkáikon, legjobban talán vallásos tárgyú képeiken nyilvánul meg. A kínai Madonnát ábrázoló üveggép rokonságot mutat a görök festészetel.

Ugyancsak a Szalonban állított ki a Pasztell- és Aquarell-festők Egyesülete... Az időgép egy 30 év előtti kiállításba lendített bennün-

ket vissza. Elment fejük felett az impresszionizmus, a világháború s az ezután következő stfluszivatar. Ők menthetetlenül kitaranak a régi mellett... Nem zavartatják magukat még attól sem, hogy mindenki únja már kiállításukat. A nyomasztó ködöt még az sem tudta eloszlatni, hogy egy-két modern művész leadta névjegyét. Sajnáltuk az igen tehetséges Istókovitsot, akinek árnyéktól és fénytől játékos tartalmas képei idefévedtek. Meglátszik rajta Róma nevelő hatása.

A sok ástást nem írjuk le, de Kézdi-Kovács Elemér „Nyár“ című vízfestménye erotikus ízével még erre a steril kiállításra sem való.

A Tamás-galéria kis helyiségében Lehel Mária festő kiállítása nyílt meg. Képeinek legnagyobb része pasztell. Tárnya: alak, táj és csendélet. A felsorolás egyben képességeinek fokozása is, mert leg-erősebb a csendéletben. Alakok képei csináltak. Vonalai erőtlenek, elvesznek... Tájai kevésbé élettelenek. Szín az igazi eleme, mely képekké teszi műveit. Pasztellképeit finom, sejtelmes köddel telíti, kis olaj-csendélete talán legjobb képe. Páris neveltje, Rippl Rónai követője.

Vele együtt állított ki Bokros Dezső szobrász. Kevés munkájával itt egyiptomiaskodik. Túlságosan hangsúlyozni akarja a stabilitást, pedig a szobrászatnak más problémái is vannak. Női portréja, a szemüvegen kívül álló szemhéjakkal, komikus.

Az ugyancsak a Tamás-galériában kiállító Cselényi-Walleshausen Zsigmond a sok izmuson keresztül, nagy tusakodás után érkezett a lehiggadáshoz. Modora egyszerű, bár a problémákat keresi. Halvány színezése, a kiegyenlítetttség s nyugalom kifejezése az, ami hangulatos, de szentimentalizmus nélküli képein megkap. Egyszer a levegő s a térspektíva, máskor az apró részletek érdeklik.

Czencz János festő a Fészekben állította ki dolgait. A képeket szeretők régi ismerőse. Komolyan felkészült, érti mesterségét. Színezésében van nagy ereje, melyet bravurosan foglal egybe. Drapériák között ülő, álló, majd fekvő aktjai az érzékekre akarnak hatni. Művészetének erre a közönséges fogásra nincs szükségé.

Dr. Jajczay János